

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Історичний факультет
Наукове студентське товариство

КАРАЗІНСЬКІ ЧИТАННЯ (історичні науки)

*Тези доповідей
71-ї Міжнародної конференції молодих учених
27 квітня 2018 р.*

Харків – 2018

Міністерство освіти та науки України
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна

Історичний факультет
Наукове студентське товариство

КАРАЗІНСЬКІ ЧИТАННЯ (історичні науки)

*Тези доповідей
71-ї Міжнародної наукової конференції
27 квітня 2018 р.*

Харків – 2018

УДК 9(063)

*Затверджено до друку рішенням вченої ради історичного факультету
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 3 від 16 березня 2018 року)*

Редакційна колегія:

Нижнікова С. В. – (головний редактор) канд. іст наук, викладач кафедри історії України
Волосник Ю. П. – докт. іст. наук, професор кафедри Східної Європи
Домановський А. М. – канд. іст. наук, доцент кафедри історії стародавнього світу і середніх віків
Єремєєв П. В. – канд. іст. наук, доцент кафедри Східної Європи
Журавльов Д. В. – канд. іст. наук, доцент кафедри історії України
Захарченко Є. Ю. – канд. іст. наук, ст. викладач кафедри історії України
Іващенко В. Ю. – канд. іст. наук, доцент кафедри історіографії, джерелознавства та археології
Кісельова Ю. А. – канд. іст. наук, доцент кафедри історіографії, джерелознавства та археології
Кушнар'єв С. С. – канд. іст. наук, доцент кафедри Східної Європи
Миколенко Д. В. – канд. іст. наук, доцент кафедри нової та новітньої історії
Посохова Л. Ю. – докт. іст. наук, професор кафедри історії України
Ручинська О. А. – канд. іст. наук, доцент кафедри історії стародавнього світу і середніх віків
Скирда В. В. – канд. іст. наук, доцент кафедри історіографії, джерелознавства та археології
Страшнюк С. Ю. – канд. іст. наук, доцент кафедри нової та новітньої історії
Тумаков О. І. – канд. іст. наук, доцент кафедри нової та новітньої історії
Ченчик Д. В. – канд. іст. наук, доцент кафедри нової та новітньої історії

Адреса редакційної колегії:

Україна, 61022, м. Харків, майдан Свободи, 4, Харківський національний університет імені
В. Н. Каразіна, історичний факультет
Тел.: (057) 707-52-42; факс (057) 702-03-79
E-mail: sntistfak@gmail.com; web: <http://history.karazin.ua/>

Каразінські читання (історичні науки): Тези доповідей 71-ї міжнародної наукової
конференції (м. Харків, 27 квітня 2018 р.). – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018 – 196 с.

ISBN 978-966-285-476-3

Тематика тез репрезентує широкий тематичний спектр проблем, які набули
актуальності в сучасній історичній науці.

ISBN 978-966-285-476-3

©Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2018.

з'ясувати характерні особливості відображення політики українізації в загальносоюзній та республіканській пресі 1920-1930-х рр.

Методологічна основа дослідження – використання технології баз даних, а саме СУБД MS Access 2010. База даних дозволила систематизувати статті та здійснити їх формальний аналіз.

Ядро бази даних нараховує дві таблиці: «Газета» і «Стаття». Перша з них дозволяє здійснити паспортизацію даних та містить наступні поля: «Назва», «Дата», «Номер випуску газети», а також «Фотоматеріали». Друга таблиця надає детальний опис статей, відображуючи інформацію про їх назву, авторство, розмір і розташування (в тому числі за рубрикою). Крім цього, здійснюється контент-аналіз статей за допомогою виділення таких критеріїв: «Центральна подія/процес», «Емоційний фон», «Образи», «Відомі персоналії», «Організації», «Характеристика процесу», «Стан українізації», «Рівень відповідальності», «Ставлення населення до українізації» тощо. Виділення цих аспектів сприяло відтворенню образу українізації, що формувався в газетах протягом досліджуваного періоду.

Таким чином, було з'ясовано, що на сторінках загальносоюзної преси статей, присвячених українізації, нараховується значно менше, ніж на сторінках республіканської преси (загальна кількість публікацій становить майже 400). Республіканська преса більше уваги присвячувала українізації державного апарату (понад 40 % від загальної кількості статей), менше – узагальненим звітам стосовно перебігу політики, питанню української мови та літератури, освіти та науки. Основними при відображенні українізації стали образи селянина, партії та пролетаря. Серед відомих персоналій, які згадувалися в статтях, були Й. Сталін, В. Ленін та М. Скрипник (відповідно 16,7 %, 21,5 % та 26,7 %). Помітне місце серед статей належало згадкам про Т. Шевченка (35 статей). Стан українізації найчастіше визначався як «задовільний» або «майже задовільний». Відповідальність за здобутки і хиби в сфері українізації, як правило, перекладалася на місцеве керівництво (35,4 %) або республіканське (35,2 %). У переважній більшості статей (85,4 %) процес українізації характеризується як «наказ зверху», а не «ініціатива знизу». Емоційний фон більшості статей можна охарактеризувати як нейтральний і патетичний (30,5 % і 37,2 % відповідно). Загалом, преса репрезентувала цілісний образ українізації, оскільки торкалася різних аспектів цього процесу.

Публікації Ф. К. Волянським джерел з історії Галичини в додатках до «Gazety Lwowskiej» у др. пол. XIX ст.

Смерека Богдан

*Львівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства
імені М. С. Грушевського НАН України
smereka.bohdan@yahoo.com*

XIX ст. – період масового зацікавлення народами Європи власним минулим. Одним з проявів цього явища була діяльність низки наукових осередків і окремих осіб, спрямована на пошук, опрацювання та публікацію документів, що проливали світло на політичні, економічні та соціокультурні аспекти розвитку європейських держав та їх мешканців у минулому. Активно вивчали історичні джерела з власної середньовічної та ранньомодерної історії і польські дослідники. Окрім суто наукових завдань, така діяльність мала під собою патріотичне підґрунтя, позаяк Польща у XIX ст. не мала власної державності, будучи розділеною між трьома монархіями – Габсбургів, Романових і Гогенцоллернів.

Про ступінь важливості публікацій джерел епохи Польського королівства і Речі Посполитої для формування національної свідомості пересічного поляка красномовно свідчить той факт, що тексти давніх актів виходили друком не лише у спеціалізованих виданнях з передмовами та науковими коментарями, а й у пресі, тобто були

в буквальному сенсі доступні масовому читачу. Найбільше документів з'явилося на шпальтах «Львівської газети» (пол. *Gazeta Lwowska*) – одного з найстаріших польськомовних періодичних видань, перші випуски якого з'явилися у 1811 р. Невдовзі після появи газети її почали супроводжувати численні додатки, де публікувалися в тому числі історичні матеріали: «*Rozmaitości*» (1817-1818); «*Rozmaitości: oddział literacki Gazety Lwowskiej*» (1819-1827), «*Rozmaitości: pismo dodatkowe do Gazety Lwowskiej*» (1828-1829, 1831-1848, 1854-1857, 1859), «*Dodatek do Gazety Lwowskiej: doniesienia urzędowe*» (1812, 1821-1822, 1825, 1827-1828, 1832, 1834-1842, 1844-1847), «*Amtsblatt zur Lemberger Zeitung*» (1848, 1850, 1855-1857, 1859-1866), «*Dodatek Tygodniowy przy Gazecie Lwowskiej*» (1851-1860), «*Dodatek Osobny przy Gazecie Lwowskiej*» (1861-1862), «*Dodatek Nadzwyczajny do Gazety Lwowskiej*» (1867), «*Dodatek Tygodniowy do Gazety Lwowskiej*» (1868-1869), «*Dodatek Miesięczny do Gazety Lwowskiej: poświęcony historii, statystyce i ekonomii krajowej*» (1872), «*Народна Часопись: додаток до Газети Львівської*» (1891-1912), «*Przewodnik Naukowy i Literacki: dodatek do Gazety Lwowskiej*» (1873, 1877, 1890, 1891, 1896, 1916, 1917), «*Przewodnik Naukowy i Literacki: dodatek miesięczny do Gazety Lwowskiej*» (1898, 1900, 1902-1903, 1906, 1908-1910, 1914-1916, 1918, 1919).

Впродовж 1851-1862 рр. широку археографічну діяльність на сторінках «*Dodatku Tygodniowego...*» та «*Dodatku Osobnego...*» розгорнув краєзнавець-аматор Ф. К. Волянський. За цей період ним було опрацьовано і видано 64 документи з архівних зібрань Львова та Кракова, що стосуються різних аспектів історії міст і сіл Галичини впродовж XIV-XVIII ст. Серед них локаційні привілеї, ревізії королівських маєтків (Коломийське, Сяноцьке і Скальське староства), фундаційні документи для храмів (Білка, Долина, Пруси, Страдч, Ходорів), акти купівлі-продажу та донацій маєтностей, статuti цехових організацій (львівських бляхарів, немирівських ткачів, олеських кушнірів, тернопільських кравців), звільнення міст від сплати податків, акти розмежувань тощо. Усі документи супроводжуються перекладом на польську мову з авторськими коментарями, у випадку публікації оригінальних документів окрім тексту подавалася і копія акту. Звісно, знаходимо і неточності – так, Волянському не завжди вдавалося вірно ідентифікувати зафіксовані в джерелах топоніми, однак подібні хиби були притаманні й іншим працям, написаним фахівцями і, що важливо, місцевими уродженцями (приміром, у львів'янина, професора П. Домбковського у праці про адміністративний устрій Руського і Белзького воєводств у XV ст.). Важливо підкреслити, що Волянський був одним з перших археографів Галичини – документи він публікував раніше, ніж А. Стадніцький («*Ziemia lwowska za rządów polskich w XIV-XV wieku*», 1863) і М. Дідушицький («*Kronika domowa Dzieduszyckich*», 1865), однак пізніше ніж Денис Зубрицький («*Kronika miasta Lwowa*», 1844). Тексти Волянського використовувалися при публікації фундаментального 25-томного видання «*Akta grodzkie i ziemskie*» (1868-1935 рр., його укладачі не залишили зауважень по відношенню до якості текстів і перекладів Волянського, на відміну від опублікованих А. Стадніцьким), та інших видань джерел.

Варто зазначити, що не всі упорядники документів, які з'являлися в додатках до «*Gazety Lwowskiej*» (а це були також І. Вагилевич та С. Баронч) вказували своє ім'я, тому Волянський міг бути причетним до опрацювання значно більшого їх числа, зокрема до публікації останньої люстрації коронних маєтностей Руського воєводства 1765 р. (на що вказує дослідниця Р. Майборода). В будь-якому разі, роль цієї постаті в археографічному освоєнні документальної спадщини із середньовічної та ранньомодерної історії Західної України (високу оцінку його роботі дав М. Грушевський) ще потребує окремого ґрунтовного дослідження.

Панин Максим. Эволюция образа Ноевого ворона: историко-культурный анализ	31
Сабадаш Влада. Відображення політики українізації на сторінках газет «Правда» та «Комуніст» в 1920-1930 х рр.	32
Смерека Богдан. Публікації Ф. К. Волянським джерел з історії Галичини в додатках до «Gazety Lwowskiej» у др. пол. XIX ст.	33

ІСТОРІЯ СТАРОДАВНІХ ГРЕЦІЇ ТА РИМУ

Бабич Денис. Пехота царя Пирра	36
Варшанидзе Натиа. Дионисийские празднества	37
Вар'ян Оксана. Публічний простір полісу як середовище формування особистості у Стародавніх Афінах наприкінці архаїчного – у класичний періоди	39
Крюкова Софія. Царь и городская община в государстве Селевкидов	40
Мамонтова Екатерина. Личность Гиппократа и развитие древнегреческой медицины с сер. V до кон. IV вв. до н. э.	42
Протасова Альона. Статус боспорських полісів у складі держави Мітрідата Євпатора на прикладі нумізматичних джерел	43
Руденко Олексій. Релігійна обрядовість і політичні махінації у Пізній Римській республіці	44
Рябко Андрій. Щодо питань функціонування гімнасіїв в античних державах Північного Причорномор'я	46
Семибратская Анастасия. Происхождение и трансформация образа богини Геры	47
Сизонова Анна. Наземные сооружения Ольвии в V – пер. пол. IV вв. до н. э.	49
Федак Олексій. Виникнення та розвиток інститутів гостинності в давній Греції	50

ІСТОРІЯ СЕРЕДНІХ ВІКІВ

Водько Владислав. Идеино-политическая борьба в г. Эдессе в 30-е гг. V вв.	53
Жиленко Ганна. Етнічний склад населення Єгипту у складі Візантійської імперії	54
Кіорсак Владислав. Вікінги на Русі: проблема етнічної та соціальної ідентичності	55
Манохин Ярослав. Монашеская школа в ранневизантийской Газе на ряду с богословскими христианскими образовательными центрами в империи	57
Михайленко Анна. Передумови виникнення англійського парламенту в сер. XIII ст.	58
Откидач Олексій. Релігійні уявлення ацтеків за матеріалами Флорентійського кодексу	60
Петренко Олександр. Альгамбрський едикт або прояв антисемітизму в Іспанії в XV ст.	61

Наукове видання

Каразінські читання

(історичні науки)

Тези доповідей 71-ї Міжнародної наукової конференції

Українською, російською, англійською мовами

Редактор: Нижнікова С. В.

Укладач: Кулік О.О.

Комп'ютерне верстання: Зайцев С. В.

Оригінал-макет: Зайцев С. В.

Тексти подаються в авторській редакції

Автори несуть повну відповідальність за підбір, точність та достовірність наведених фактів, економіко-статистичних даних та інших відомостей

Затверджено до друку 16.03.2018.

Папір офсетний. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. 17,5. Обл.-вид. арк. 20,4

Наклад 150 пр. Зам. №

61022, Харків, майдан Свободи, 4.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна